

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Novice izhajajo v Ljubljani
vsak teden dvakrat, nam-
reč v sredo in saboto.

Odgovorni vrednik Dr. Janez Bleiweis.

Veljajo za celo leto po pošti
4 fl., scer 3 fl., za pol leta
2 fl. po pošti, scer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XI.

V sredo 7. septembra 1853.

List 72.

Popis, kako delajo hrušovec ali jabelčnik v Šent-Jurski fari Savinske doline na Šta- jarskem.

Sadja (voča) tukaj v koritih ne tolčejo s tolčkami, kakor je sploh po svetu navada, ampak imajo posebno hvalevredno pripravo, s katero gré delo veliko hitrejši od rok.

Sadje se namreč tako mučka, da v nekoliko krivem, dva sežnja ali še več dolgem koritu se mlinski kamen po koncu semtertje poriva. Trideset pavcov ali sežinj visoki kamen je blizu tri sežnje dolgemu vitlu ali valcu (Wellbaum) pri koncu nataknen. Drugi konec valca je močnemu stebru na tako vižo prikljenjen, da se valc z mlinskim kamnom obračati dá. Korito je toliko prostorno, da se kamen valivši stene ne dotikuje; na koncih korito ni v nagel ali ojster kot, ampak v breg na kroglo izsekano, da kamen v konec ne buta, ampak se v klanec potaka, in sam spet nazaj zavali.

Na vsaki strani valca za kamnom en človek stoji, ki z eno roko kamen poriva, z drugo roko pa z lično lopatico ali spalico sad pod kamen ravna. Kamen smé na kraji kroglo ali voglato obsekan biti, sploh jih imajo s kroglim robom.

S tako rabo dva človeka brez posebnega truda v dvéh urah in še poprej sadja za polenak jabelčnika ali hrušoveca namučkata; se vé, da tepek hitrejši od drobnice ali lešnač.

Dovolj je, če imajo le nekteri kmeti take mašine, h katerim drugi svoje sadje vozijo in za majhino plačo v kratkem pijačo dobijo.

Samo po sebi se razume, da popisana raba je namest tolkanja, in da mora zmučano sadje še v navadno tiskavnico (prešo) priti, iz ktere še le most teče.

H. k.

Kam naj se vsajajo sadne drevésa, in ktere plemena naj se izberajo.

(Dalje.)

Kadar se svet prekopuje za vsajo sadnega drevja, naj se to delo marljivo opravlja; vsaka gruča ali kepa razpokane zemlje naj se, kar koli je moč raztolce, vsaka debela korenina naj je od plevéla ali kakošnega drevésa, in vsak večji kamen naj se verže na stran, in jama naj se lepo poravná.

Je svet spodej pešen ali kamnit, ali če je ena lega zemlje boljši, druga slabši, vselej je pri prekopovanju tako ravnati, da malopridna plast ali lega pride zgor, da se bo sčasoma zboljšala, korenine

drevésa pa pridejo spod koj na boljši zemljo, na kateri ima za vés čas obstati.

Če veliko sveta ali velik prostor hočemo s prekopanjem (rajolanjem) v sadni vert prenarediti, se to delo tako opravi, da se od enega konca zemljiša po dolgem ali širokem skopljé prvi graben 2 do 4 čevlje globok, iz kterelega se zemlja na vnanjo stran zmeče: je prvi graben narejen, se skopljé vstrie njega drugi, in tako naprej po celém zemljišu; izkopana zemlja se pretresa in odbera se večji kamnje; zasipa se poredoma drugi graben z zemljo tretjega, tretji s zemljo četrtega in tako naprej, zadnji graben se zasuje z zemljo prvega. Gledati pa je pri tem kopanju in zasipanju, da se izkoplejo grabni povsod enako globoki in se tudi povsod enako in lepo zasujejo, da se pozneje zemlja nikjer ne vdira.

Je tako prekopana zemlja zlo slaba, ali če je že poprej na tem mestu hirajoče drevje stalo, naj se se le čez 2 leti potem vert na tem mestu napravi, berž po prekopanju pa zemljiše dobro pognoji, in skoz dvé poletji krompir ali repa na to zemljiše sadi in pridno obdeluje. Drugo leto v jeseni naj se sadi drevje.

Le če zemljiše ni mokrotno ali če zemlja ni preslaba, naj se kmetovavec loti take prenarédbe, sicer pa ne, ker bi stroški na mokrem ali na prepešenem svetu preveliki bili, da bi se tako zemljiše zboljšalo.

Komur bi pa pri vsem tem za stroške ne bilo, da bi se vendarle hotel podstopiti na omenjenih zemljiših zboljšanja, naj takole ravná:

Prepešena zemlja se mora s težko zemljo, z ilovco ali navadno travniško zemljo in s cestnim blatom pomešati.

Z mokrim zemljišem je pa še več opraviti. Zvediti je tukaj vpervo: od kod močirnost pride, ali ker zemljiše prenisko leži, da se deževnica steka in odtekati ne more, — ali da se voda izceja iz podzemeljskih studencov.

Ako je lega zemljiša preniska, se morajo globine zasuti in svet vzdigniti, — ali če bi to mogoče ne bilo, se morajo vodotoki (grabni za odtok) napraviti, in scer tako po legi zemljiša, da se iz več manjših grabnov odteka voda v veliki graben, kateri potem vso nabrano vodo odpeljuje. Iz grabnov izkopana zemlja se razdeli po zemljišu, in če je treba, se je še več od drugod navozi.

Če pa zemljiše nima na nobeni strani odtoka, si zamore kmetovavec še tako pomagati, da si v enem kotu velik graben kakor za bajer napravi, v kterelega se napeljejo vsi drugi grabni.